

Deszkriptor vagy deskriptor? – levél a szerkesztőséghez

Tisztelt Szerkesztőség!

Élvezettel nézegettem-olvasgattam az OMKDK "Fogalomgyűjtemény az informatika válogatott területeiről" c. kiadványát, s élvezettel irtam meg róla az ismertetést lapjuk e számába. Rendkívül kínosan érintett viszont, hogy eközben ismételten le kellett írnom a deszkriptor szóalakot, amely helyett egyébként mindig deskriptor-t írok és mondok, illetve a magam szerkesztői gyakorlatában deskriptorra javítom ki az sz-szel irt szóalakot. Ezuttal illendőnek tartottam, hogy alkalmazkodjam az írásmódban a kiadványhoz, amelyet ismertetek meg a kiadó szervhez, amelynek lapjába írok – de hadd kérdezzem meg ebből az alkalomból: miért tartják voltaképpen helyesnek a deszkriptor alakot?

Egyetlen szó írásmódjára kár volna sok szót vesztegetnünk. Ennek az alapvető kifejezésnek az sz betűs írásmódjában azonban szerintem egy gyakori nyelvi pongyolaság tükröződik: nem veszünk tudomást arról, hogy sok latin szó meghonosodott nyelvünkben, teljesen magyarra idomult. E hanyagság egyik formája az, hogy még mindig latin szóként kezeljük a jövevényt, a másik pedig az, hogy mindenestül elfelejtkezünk vele kötött ismeretségünkről s ujonnan importáljuk valamely modern nyelvből. A deszkriptor esetében mindkét tényező hatása érvényesülhet.

1. Hallottam már tanult, művelt ember szájából, hogy a Palatinuszra megy strandolni, sőt hogy a Rókusuzban látogatja meg beteg ismerősét. Holott sok más -s végű latin szóval együtt ezt a két szót is olyan – voltaképp szabálytalan – módon fogadta be nyelvünk, hogy az s betűt meghagyta eredeti latinos írásmódjában, viszont magyarosan ejti. Nyelvi tény ez, s több tucat vagy talán több száz latin jövevényt szavunk kiejtését kellene rendeleti uton megváltoztatnunk, ha az s betű latinos kiejtéséhez ragaszkodnánk.

Megengedem, hogy a klasszikus latin nyelv descriptor szava csak informatikai jelentésében, tehát egészen frissen jelent meg a magyar nyelvben. De akkor sem idegenként érkezett: családjának számos, századok óta magyar honos tagja ölelte keblére. Itt van a deskripció kifejezés. Annak idején az egyetemen deskriptív és normatív tudományok megkülönböztetéséről is hallottam. Ezekre rá lehet mondani, hogy az exkluzívabb szaknyelvi réteghez tartoznak; de azt már 14 éves gimnazista koromban is úgy tanultam, hogy CICERO a proskripció /nem pedig proscriptio vagy proskripció/ áldozata lett. S ki tagadná, hogy magyar szó a skribál, mindezek alapszavának kedélyesen eltorzított alakja?

Helyesírásunknak abból a jelenlegi gyakorlatából tehát, hogy a közhasználatu idegen szavakat fonetikusán írjuk, megint csak nem a deszkriptor, hanem a deskriptor írásmód következik - ha csak nem akarjuk proszkribálni nyelvünkéből a deskripciót és társait is.

2. Szakembereink idegen nyelvtudásának területén egyre kisebb a latin nyelvtudás aránya; ez természetes folyamat. Vele jár azonban az is, hogy például az angol szaknyelvben talált s a magyarba átültetendő kifejezést esetleg eredeti angolnak nézik akkor is, ha törőlmetszett latin szó. Pedig ilyen latin eredetű szakkifejezéseket épp azért használnak szívesen a modern nyelvekben, mert kiválóan alkalmasak a nemzetközi használatra, az egyes nyelvek szokásainak megfelelő sajátos változataikban. A magyar nyelv eléggé hozzászokott az ilyenek asszimilálásához, szinte ritka az olyan "új", latin eredetű szakkifejezés, amelynek ne volna már rokonsága nyelvünkben.

Ügyelnünk kell tehát, hogy ne nézzük az angol nyelv produktumának /és nem produktjának/ sok más társával együtt az angol szöveg descriptor szavát sem, ne akarjuk deszkriptor-nak ejteni és írni, hanem szóban-írásban maradjunk meg a jó magyar deskriptor-nál.

Ismétlem: nem egyetlen kifejezés írásmódjáról van szó, hanem szakszókincsünk gyarapításának egyik gyakori eljárásáról. Nem mindegy, hogyan alkalmazzuk ezt az eljárást. Ezért kérem levelem közlését - esetleg mindjárt az OMKDK illetékeseinek válaszával együtt.

Kövendi Dénes

Deszkriptort írunk vagy deskriptort skribáljunk?

(Magyarázat és mentegetőzés, a vita lezárásának igénye nélkül)

Előljáróban hadd említsem meg azt, hogy a "deszkriptor vagy deskriptor" vitát meggyőződésem szerint nem lehet objektív nyelvészeti vagy egyéb érvek alapján eldönteni. Nem lehet azért, mert ezt a döntést mindenképpen két szempontból kellene előkészíteni, nevezetesen

- nyelvészeti, "elméleti" síkon és
- a gyakorlati nyelvhasználat szempontjából

anélkül, hogy akár egyik, akár másik említett szempontunk egyértelmű eligazítást adna.